

Özgürleştirme Üzerine: “Yetişkinler Çocukları Dinlemedikleri Takdirde Çok Büyük Sorunlar ile Karşılaşacaktır” Çocukların Şehri: Yerel Yönetimlerde Yeni Bir Felsefe¹

*

Francesco Tonucci²
(Çeviren: Battal Özseroet)

Öz

Özgürleştirme (emancipare) özgür bırakma, özgürlük tanıma, özerklik verme anlamlarına gelir. Yetişkinlere ve onların araçlarına uygun ölçeklerde gelişen modern şehirlerde, çocuklar özgür bir şekilde gezebilme haklarını kaybettikleri gibi an itibarı ile bakım ve korumaya muhtaç geleceğın vatan daşları olarak algılanarak vatan daş sınıfına da katılmazlar. Yetişkinlerin sorumsuzlukları ve günümüz dünyasına verdikleri “sorunlar” karşısında “Çocukların Şehri” projesi reel anlamda çocukların özgürleştirilmesini önermekte, çocukları şehrin idaresi ve yönetimine katılma davet etmekte ve onlara şehrin kamusal alanlarında özgürce gezebilme imkânlarını geri vermektedir. Proje 1989 yılında Birleşmiş Milletler tarafından onaylanmış ve bugüne kadar tam anlamı ile tanınmamış ve uygulanmamış olan Çocuk Hakları Bildirgesini tam anlamı ile uygulamayı hedeflemektedir. Bu katkının sonucu olarak çocukların somut tekliflerinin genel anlamda şehirlerimizin idare ve politikasını nasıl değiştirebildiğine dair örnekler referans olarak verilecektir.

Anahtar kelimeler: Çocuk Hakları, Katılım, Hareket Özgürlüğü, Şehir Güvenliği, Kamusal Alan.

¹ Makalenin orjinal adı: A proposito di emancipare: «Se gli Adulti non Ascoltano i bambini vanno incontro a guai grossi».la città dei bambini: una nuova filosofia di governo delle città – kult-ur. Revista interdisciplinaria sobre la cultura de la ciutat CİLT. 2, No: 3, 2015 – Sayfa: 77-94. ISSN: 2386-5458.

² İtalya Ulusal Araştırma Konseyi (CNR) Algılama Teknolojileri ve Bilimleri Enstitüsü Uluslararası “Çocukların Şehri” Projesi Sorumlusu

About Emancipating: "If Adults Do Not Listen to Children Undergo Big Trouble" The City Of Children: A New Philosophy of City Governance

*

Francesco Tonucci
(Çeviren: Battal Özservet)

Abstract

Emancipating means freeing, granting autonomy. In the modern city, which has developed to accommodate adult citizens and their cars, children have lost the ability to move autonomously and they are not recognized as citizens, but rather only as future citizens, in need of care and protection. In light of adults' inadequacies and the 'mess' they are making in today's world, the City of Girls and Boys project calls for real emancipation for children, inviting them to participate in governing their cities and giving them back the ability to move autonomously in the city's public spaces. The aim of the project is to apply in full the Convention on the Rights of the Child approved by the United Nations in 1989 and to date, unfamiliar to most and yet to be implemented practically everywhere. The article concludes with some examples of how children's specific proposals can substantially alter the politics of our cities.

Keywords: *Children's Rights, Participation, Autonomy of Movement, Urban Safety, Public Space.*

*Dersin ki: Çocuklarla ilgilenmek çok yorucu.
Haklısın.
Ve eklersin: Neden onlarla aynı seviyede olmalıyız,
seviyelerine inmeliyiz, küçülmeliyiz, eğilmeliyiz.
Yanıyorsun.
En zor olan kısmı bu değil.
En zor olan kısmı onların duygularının,
hislerinin seviyelerine yükselmek zorunda olmak.
Kasılmak, uzamak ve ayak parmaklarının ucunda durmak.
Onları incitmemek uğruna.*

Özgürleştirmek (emancipare) İtalyanca dilinde farklı anlamlara sahip bir kelimedir: 1.Özgürlüğünü vermek (yabancıların egemenliğinde olan bir halka); 2. Bir çocuğu ailesinin idaresinden özgür kılmak veya bir köleyi azad etmek (Antik Roma’da); 3. Reşit olmayan bir çocuğa, şartlar uygun ise, belli sınırlar çerçevesinde bir hareket alanı tanıma.³ Yani bu fiil bir halkın yabancıların idaresinden kurtarılmasında veya bir kölenin azad edilmesinde kullanıldığı gibi ailelerinin kontrolünde ve sorumluluğunda, çocuklara daha fazla özgürlük ve özerkliğin verildiği durumlarda da kullanılmaktadır.

Dünya kuruldu kurulalı çocuklar kendilerinin en hassas ve kırılgan dönemlerini tehlikesiz yaşama garantisi sunan yetişkinlerin koruma ve bakım malzemesi olmuşlardır. Hazırlık yaşları, büyüme yaşları, bekleme yaşları. Yetişkin olmayı bekleme ve tanınmış sosyal sorumlulukları üstlenme dönemi. Çocuklar geleceğin yetişkini, geleceğin ebeveynleri, geleceğin yetişkin dünyasının tercümanları ve geleceğin vatandaşlarıdır. Onlar ebeveynleri gibi, hocaları gibi ve idarecileri gibi olmak için hazırlanıyorlar.

Bunun tersi olarak çocuklar ise dünya kuruldu kurulalı yetişkinlerin bu taleplerine itaat, dinleme ve saygı ile karşılık vermekteler.

Ama İtalya’nın küçük bir şehrindeki 5 yaşındaki bir çocuk, anaokulunda öğretmeni ve arkadaşları ile çocuk hakları üzerine konuşurken şöyle söylemiş: “Eğer yetişkinler çocukları dinlemez iseler çok büyük sorunlar ile karşılaşılır”.

Severn Suzuki isimli 12 yaşındaki Kanadalı çocuk ise, 1992 yılında Rio de Janeiro’da düzenlenen toplantıda bütün dünyadan katılan belediye başkanları ve şehir idarecilerinin önünde şunları söyledi: “Ebeveynler

³ İtalyanca Sözlüğü Zingarelli

çocuklarına: “Her şey güzel olacak, dünya daha güzel olacak, biz elimizden geleni yapıyoruz” diyerek destek olmalı ve moral vermeli ama ben artık ailelerimizin bizlere bu sözleri söyleyebileceğine inanmıyorum. Sizlerin yaptıkları benim her gece ağlamama sebep oluyor”.

Arjantin’de Rosario çocuk Konseyinde bulunan 10 yaşındaki Victoria ise şunları söylüyor: “Her şeyin suçlusuz yetişkinler. Yetişkinlere sınırlar koymalıyız.”

Bu üç çocuk, sert ve saldırgan bir şekilde ebeveynlerini ve yetişkinleri kendi görevlerini yapmamakla suçlamakta ve çocuklarına sağlamaları gereken bakım ve geleceği olması gerektiği şekilde uygulamadıklarından yakınmaktalar ve 5 yaşındaki küçük çocuk bir çözüm önerisi sunuyor: yetişkinler çocukları dinlemeliler. Bu çalışma bu çocukların şikayetlerinin geçerliliğini ve doğruluğunu kontrol etmenin yanı sıra 2014 yılında 25. yılına girdiğimiz Çocuk Hakları Bildirgesinin ışığında çocukların özgürleştirilmesinin onlara daha fazla özgürlük ve özerklik vermekten daha fazlası olduğunu kendilerinin teklif ve önerileri doğrultusunda değerlendirecektir.

Ciddi Sorunlar

Beş yaşındaki çocuk büyük bir olasılıkla yetişkinlerin sebep oldukları problem ve sorunları bilmiyordur ama on birinci yüzyılda Mosé Maimonide’nin yazdığı gibi: “Peygamberlik ve Peygamberler gelmediğinden veya artık kabul görmediğinden beri açık bir şekilde görünemiyor, peygamberlik sanatı dikkatlerimizi yönlendirmemiz gereken çocuklara ve delilere emanet edilmiştir”. Ve yukarıda bahsettiğim çocuklar da bir peygamberlik işlevi göstermektedirler. Ve bütün dünyadaki yetişkinlerin özellikle de zenginlerin dünyasındaki yetişkinlerin, bugüne kadar hiç görülmemiş, ciddi sorunlar oluşturdukları kesinlikle doğrudur. Çevresel düzeyde bizler babalarımız ve dedelerimizden ödünç aldığımızdan çok daha kötü bir dünya bırakıyoruz çocuklarımıza ve torunlarımıza: geri dönüşü olmayan bir şekilde doğayı yok ediyoruz, havayı kirletiyor, sürekli daha geniş arazileri ağaçsız bırakıyor, iklimsel ısınmaya sebep veriyor, hayvan ve bitki türlerini yok ediyor ve yenilenemeyen enerjileri geri dönüşü mümkün olmayan şekillerde tüketiyoruz. Uluslararası bütün anlaşmalara ve verilen sözlere rağmen fakirler ile zenginler arasındaki fark giderek artıyor: zenginler kendi dünyalarında sürekli daha zengin

olurken fakirlerin dünyasında açlık ve hastalıklar sürekli artış göstermektedir. On dokuzuncu yüzyılda yaşanmış olan diktatörlük ve dünya savaşları gibi acılı derslere rağmen demokratik ülkeler savaştan vazgeçmiyor. Bizim ulusal idarecilerimiz siyasi, sosyal ve ahlaki söküntüyü sürdürmeye devam etmekte. Ekonomik anlamda çok derin ve (affınıza sığınarak) çok saçma bir ekonomik krize girmiş bulunmaktayız. Saçma çünkü dünyanın bütün büyük ekonomi bilimcilerinin meyvesi olan bir krizden bahsediyoruz ve şartların oluşması durumunda çok büyük olasılıkla hemen tekrar edecekleri bir ekonomik kriz. Bizim gençlerimiz ise onlara sunduğumuz bu dünyaya karşı olan kinlerini ve öfkelerini şehre ve insanlara karşı yıkıcı eylemler, vandalizm ve zorbalık ile göstermekte veya daha şiddetli eylemler ile karşılık vermektedirler; kendilerine zarar verme gibi, alkol ve uyuşturucu kullanımı ile intihara kadar varan acı eylemler. Japonya'da ortaya çıkan "hikikomori" olgusu da bunlardan bir tanesi; öngörülere göre 14 ile 30 yaş arası çoğunluğu erkek olan bir milyondan fazla genç, odalarında kapalı, aileleri tarafından yemekleri odalarına servis edilir, odalarından hiç çıkmaz, okumaz, çalışmaz ve sürekli bilgisayar ekranı başında bir hayat sürmekte. Gerçek hayatı reddedip, inkâr edip sanal bir hayatı tercih etmişler.

Dünya tarihinde ilk defa kendimizden sonra geleceklere kendimizden daha kötü şartlarda bir hayat bırakacağız. Bizler ortalama olarak dedelerimizden 10 yıl daha fazla hayat sürdürdük ama yapılan son araştırmalara göre torunlarımızın hayat ortalaması bizimkilerden daha kısa olacakmış.

Tarihi şehir, kudretli, savunmacı ve sınıf ayrımını gözeten ortaçağ kalle modelini terk edince meydan modeline geçmiş, burada sembolik bir meydana belediye veya idari bina ile kilise ve pazar alışverişini sağlayan dükkanlar mevcut idi. Şehir buluşma, tanışma ve kaynaşma yeri ve paylaşım alanı olarak görülmekte idi. Modern şehir ise son dünya savaşından sonra tekrar inşa edilmesi gerektiğinde referans alacağı vatandaş olarak bir erkek, yetişkin, işçi modelini baz alarak bu vatandaş-parametresinin iş alanlarına ait yapılar ve hizmet birimlerine göre ve kendisinin en güzel oyuncuğu olan arabasına göre şehri dizayn ettiler. Bu yeni şehir erkek olmayan, yetişkin olmayan ve işçi olmayanları unutan ve saf dışı eden bir modeldi ve kadınlar, yaşlılar ve çocuklar bu model yüzünden şehrin caddelerinden ve kamusal alanlarından yok olmak zorunda kalıyordu.

Bu Şehir Çocuklara Neye Mal Oluyor?

On sene önce çocuk olmak ile bugün çocuk olmak arasındaki en belirgin fark büyük olasılıkla çocukların bugün evden tek başlarına dışarı çıkamamaları ve boş zamanlarını kaybetmiş olmalarıdır. Sürekli birileri tarafından götürülüyor, kontrol ediliyorlar ve bütün zamanları sabahları okul, öğlenleri ödev ve dil kursları ile spor faaliyetleri arasında geçiyor ama sürekli içerde ve sürekli kontrol altında. Kalan boş zamanları ise bir ekran başında geçmektedir.

Bugünün şartları, çocukların daha ilk yaşlarından itibaren, çok büyük bir özerklik dengesizliği oluşmasını sağlamakta, bilgi ve iletişim noktasında (internet ve cep telefonu) hızlı ve hayret verici şekilde bir özerklik artışı yaşarken hareket özerkliği ve özgürlüğü ise neredeyse tamamen yok olmaktadır. Çocuklar timsahlar hakkında her şeyi bilmelerine rağmen bir kertenkeleye yaklaşmıyorlar, Avusturalya'daki amcaları ile Skype üzerinden konuşabilirken arkadaşları ile oynamak için sokağa çıkamıyorlar.

Bu yeni şartlar çocuklar için çok pahalıya mal olmaktadır.

- Eğer çocuklar dışarıya tek başlarına çıkamazlarsa oyun oynayamazlar, oyun oynayamayan çocuklar ise gelişemezler. Oyun oynama giderken "eşlik edilemez", çocukların oyun oynamasına "izin vermek" gerekiyor. Oyun, hiç şüphesiz, hayatın ilk yıllarını (en önemli ve hassas olan yıllar) şekillendiren ve geliştiren en önemli tecrübe olduğu için doğru yönetilebilmesi adına gerekli özgürlük ve özerkliğe ihtiyacı vardır.

- Çocuklar arkadaşlarıyla oynamak için dışarıya tek başlarına çıkamadığı takdirde vücudun istediği şekilde enerjilerini boşaltamazlar ve bunun neticesi onların sağlığını tehlikeye atacak aşırı şişmanlık ve erken dönem obezite sorunlarına sebebiyet verecektir.

- Çocuklar farklı maceralar, farklı keşifler, farklı sevinç veya hüznler yaşamadıkları ve farklı engeller ile karşılaşmadıkları takdirde büyümelelerini, kendi ayakları üzerinde durmalarını ve dünyaya ayak uydurmalarını sağlayacak kuralları kabullenemez ve bunlar için gerekli olan enstrümanları, araç ve gereçleri oluşturamazlar.

- Çocuklar iki, dört, sekiz, on yaşlarında, fırsatları varken birilerinin kendilerini sürekli kontrol altında tutmasından dolayı risk ve tehlikeleri tecrübe edemiyorsa bu istek ve ihlal talebi ve ihtiyaçları yeterli özgürlü-

ğe ve haklara sahip oluncaya dek giderek artacaktır: evin anahtarına sahip oldukları veya altlarında bir motorun olduğu gün. Yani netice olarak bütün bu risk ergenlik dönemine veya sonrasına daha tehlikeli olarak tehir edilir. Şiddet eğilimi, alkol ve uyuşturucu kullanımı, kontrolsüz ve erken yaş cinselliği, araba ve motor kazaları (İtalya’da 26 yaşına kadar olan birincil ölüm sebebi) ve genç yaşta intiharların gençlikten kaynaklanan problem ve psikolojik rahatsızlıklar olmasından çok çocuk yaşta yapılan yanlış eğitim hamlelerinden kaynaklandığını düşünüyorum. Çocuk yaşta bisiklete binemeyen, istediği gibi gezip, düşüp dizini kanatamayan ve bu tecrübeleri yaşayamayan çocuğun gençlik döneminde daha büyük motor kazalarına karışması çok muhtemel bir gerçektir. 9-10 yaşlarındayken gizli sigara içmeyen ve bu heyecanı yaşamayan bir çocuğun 14 yaşında esrar içme isteği daha fazla olacaktır.

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme

20 Kasım 1959’da Birleşmiş Milletler’e üye ülkeler Çocuk Hakları Bildirgesini tasdik ettiler. 20 Kasım 1989 tarihinde ise New York’ta yine Birleşmiş Milletler’e üye ülkeler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’yi tasdik ettiler. İki belge arasında çok temel bir fark var, ikinci belgeyi gerçek anlamda çocukluğun “özgürleştirilmesi” beyannamesi olarak değerlendirebiliriz. İkinci dünya savaşından sonra ortaya konan birinci belge çocukların korunması ve bakımı üzerine baskın bir beyanname değildir; çocukların hayat hakkını, sağlık, bakım, yetiştirilme, eğitim hakları üzerinde dururken, çocukların sömürülmesini, askeri faaliyetlerinde kullanılmalarının ve haklarının tecavüze uğramasını engelleyen bir belgedir. Yetişkinler dünyasına, çocuklarına karşı olan sorumluluklarını unutmalarına yönelik yapılan çok ciddi bir uyarı niteliği taşımaktadır.

1989 Sözleşmesi’nde de doğal olarak bu haklar ve talepler onaylanırken çocukluğa yeni bir vizyon kazandırılmıştır: çocuklar vatandaş sınıfına kabul edilmiştir. Şu an hazırlık aşamasında olan ve korunması gereken geleceğin yetişkinleri değil, geleceğin vatandaşları değil, tam tersine doğumlarından itibaren bütün haklara sahip vatandaş ve birey olarak kabul edileceklerdir. Bunun da yetişkinler ve çocuklar arasındaki ilişkiyi radikal bir şekilde değiştirmesi gerekiyordu ama Sözleşme kabul edil-

dikten 25 sene sonra ve neredeyse bütün ülkeler ⁴ tarafından kabul edilmesine rağmen genel anlamda kapsamı hala bilinmediği için doğal olarak eyleme dönüşmemiştir. Çocukların bazı haklarının korunmasına ilişkin, çocuk ölçeğinde açlığı, hastalığı ve eğitimsizliği azaltma yönünde bazı girişimlerde bulunuldu ama çocukların vatandaşlığının tanınmasına yönelik hiçbir şey yapılmadı.

Bütün bu analizlerimiz için geçerli olan 12. Maddede şu ifadeler yer almaktadır; çocuklar, kendileri hakkında bir karar alınacağı zaman her zaman söz söyleme, fikir beyan etme haklarına sahiptirler ve çocukların fikri doğru orantılı olarak değerlendirilmeye alınmalıdır. Bu madde şunu ifade ediyor, 1989 yılında Birleşmiş Milletler'in yetkili merkezinde, dünyanın bütün yetişkinleri bütün dünya çocuklarına onlarla ilgili bir karar alacaklarında kendilerine danışacaklarına dair söz verdiler. Bu verilen çok şaşırtıcı bir sözdü, aynı zamanda çok büyük bir iş ve çok büyük manevi değeri olan bir sözdü. Ama aynı zamanda çokta büyük bir yalandı, çünkü benim gördüğüm kadarıyla, ailede, okulda, hastanelerde, şehirlerde, yetişkinler çocuklarla ilgili kararlar alamaya devam ediyor ve bu kararları alırken çocukların düşünceleri, istekleri sorulmuyor ve doğal olarak değerlendirilmeye alınmıyor.

Bu konuları konuşurken, anlatırken yetişkinlerden çok sık şöyle basit itirazlar geldiğine şahit olduk; ama hayatta sadece çocuklar yok, diğer insanların da haklarını korumak ve konuşmak gerek, ve çocukların onları rahatsız etmelerini engellemek gerek, vs., bu şekilde gelen itirazlara karşı 3. Madde çok açık ve net bir şekilde cevap vermektedir; çocukların talepleri öncelikli olarak değerlendirilmelidir. Yani çocukların hakları başkalarının hakları ile çakıştığıında öncelik çocukların haklarında olmalıdır.

Aynı sözleşmenin 4.maddesine göre "Ülkeler bu sözleşme neticesinde çocuklara tanınan hakların gerçekleşmesi ve eyleme dönüşmesi için gerekli olan bütün yasal ve idari işlemleri yapmakla yükümlüdür" ama bu konuda yapılan hiçbir şey yok henüz, en azından İtalya ölçeğinde. 31. Maddede çok açık bir şekilde ifade edilmiş olmasına rağmen ulusal yasalar, yerel kararlar ile site-apartman kararları çocukların oyun oynama hakkını engellemeye veya sınırlandırmaya devam etmektedir. Okul ve

⁴ Sözleşmeyi Amerika Birleşik Devletleri ve Somali kabul etmedi. Eyaletlerinde 18 yaşından küçük çocuklar için idam cezası devam ettiği sürece ABD Sözleşmeyi kabul edemez.

eğitim kuralları ise öğrencilere danışılmasını sağlayan şekilde koordine edilmemiştir ve bunun gibi daha birçok örnekler mevcuttur.

Son olarak 42. madde şunu beyan etmektedir: “Onaylayan lkeler işbu sözleşme şartlarını ve koşullarını, gerekli tüm aktif ve uygun vasıtalar ile yetişkinlere ve çocuklara açık ve detaylı bir şekilde bildirmekle yükümlüdür.” Bu maddeye ilişkinde ülkemizde şu ana kadar hiçbir şey yapılmadı. Sözleşme bütün kamusal alanlarda, yerel yönetimlerde, mahalli idarelerde, siyasi ve eğitim alanlarında, tanınmıyor ve bilinmiyor. Bunun neticesinde bu sözleşmenin eyleme dönüşmesini ve uygulanmasını beklemek, mit etmek çok zor.

Çocuklar Bize Yardım Edebilir: “ocukların şehri “ Projesi

Politik ve ekonomik anlamda dünyanın en gcl ülkelerinin gücünü kullanarak, bütün bilimsel araştırmaların yönlendirmelerini kullanarak bu sonuçlara vardık ve bu “ciddi sorunları” rasyonel olarak oluşturduk. Bilinçli olarak, rasyonel olarak ve bilimsel olarak dünyayı yok ediyoruz. Bu noktada yalnız başımıza ve rasyonel olarak bu sıkıntılardan ık mamız ve kurtulmamız mümkün değil. Yardım almamız gerekiyor, yeni bir şeyler icat etmemiz, bulmamız gerekiyor, yaratıcı ve sınırsız düşünenlere güvenmemiz ve onların desteğini almamız gerekiyor.

Eğer bir değişimin gerekli ve acil olduğuna kesin olarak inanıyorsak yleyse bu konuda çocuklar bize yardım edebilirler ama bizlerin onların sözlerini dinlemeye açık olmamız ve anlayacak kapasitede olmamız gerekiyor.

Bunun için bazı şartların oluşması gerekiyor: Çocukların bize söyleyeceği önemli şeyleri olduğuna inanmak, bizden istediklerini ve taleplerini dile dkebildiklerinin ötesinde derinlemesine anlayabilmek ve neye mal olursa olsun bizden istediklerini yerine getirebilme cesaretine sahip olmak.

“ocukların şehri” projesi, belediye başkanlarına, yerel yönetim idarelerine, siyasetçilere ve eğitimcilere (ebeveynler ve öğretmenler) ocuklardan öneri ve yardım istemelerini teklif etmektedir, ayrıca çocukları şehirlerin değişimi ve değerlendirilmesinde parametre olarak kabul edilmesini teklif ederken çocuklara uygun şehirlerin herkese uygun olacağının kabul edilmesi fikrini sunmaktadır.⁵

⁵ Sebepler, Teklifler ve tecrübeler hakkında detaylı bilgi için bkz. Cilt Tonucci (1996) ve Tonucci (2002) ve www.lacittadeibambini.org web sitesi

Çocuklar bu durumda toplum ve nesil kategorisinde sınıflandırılmamalıdır, çocuklar “Öteki”, farklı olan, güçten, rekabetten ve genel kanılardan uzak olan, homojen ve toplum kuraları ile barışık olan yetişkini temsil etmektedir. Çocuklar farklılıkların paradigması gibi düşünülebilir: çocukları dinlemeyi öğrenen bir belediye başkanı gerçekten bütün toplumun belediye başkanı olur.

Bu, çocukların gerçek manada ve kesin olarak özgürleştirilmesi demektir: çocukları şehirlerinin yönetimine katkıda bulunabilecek, katılımda bulunabilecek vatandaşlar olarak kabul etmek.

Çok önemli ve heyecan verici bir nokta ise çocukların şehri değiştirme konusunda verdikleri tekliflerin bu konuda araştırma yapan uzmanlar, bilim adamları, psikologlar, doğaseverler, sosyologlar, şehir planlayıcıları ve pediatri uzmanlarının teklif ve önerileri ile ne kadar uyuştuğunu göstermesinin yanında, siyasetçilerin ve yerel yönetim idarecilerinin kararları ile ne kadar ters düştüğünü göstermesidir.

Proje iki temel direk üzerine bina edilmiştir:

a- 1989 yılında tasdik edilen Çocuk Haklarına dair Sözleşmenin 12. Maddesinde belirtildiği üzere çocuklar şehri ve kamusal alanları projelendirmede belediyelerin ve yerel yönetimlerin bir organı olan Çocuk Konseyleri aracılığı ile şehrin yönetimine ve idaresine katkıda bulunmalıdır.

b- Çocuklara tekrar şehirde serbest bir şekilde hareket edip dolaşabilecekleri mekânları geri vermeleri ve bunları geri verirken de yeniden dolaşım ve hareket politikasının incelenmesi ve gözden geçirilmesi. Çocukların şehir alanlarındaki varlıkları şehrin kimliğine yeniden güvenlik algısını kazandıracaktır. Bu bağlamda 6 yıldan beri “Okula kendi başıma ve arkadaşlarıma giderim” projesini hayata geçirdik.

Bu proje çok ciddi bir şekilde uygulamaya kondu ve farklı şehirlerin projeye katılımı sağlandı, İtalya, İspanya, Arjantin, Meksika, Kolombiya, Uruguay, Şili ve Lübnan gibi yaklaşık 200 şehrin katılımı ile proje çok büyük bir ağa dönüştü.

Farklı Bir Politika

Yaklaşık olarak 20 yıllık tecrübemizde farklı ülkelerden çocukların teklif ve önerilerini topladık ve anahtar niteliğindeki bu tekliflerin ortak ve ana teması farklı bir politika oluşturmasıdır. Çocuklar kendi idarecile-

rinden farklı bir politika istiyorlar; ihtiyaç sahiplerine daha yakın, bütün vatandaşların isteklerini gözeten, çevreye ve doğaya duyarlı olup ekonomik olan bir politika talep etmektedirler. Bu politikacıların yürütmüş olduğu siyasetten farklı olan bir siyaset. Bu çoğunluğu veya niceliği gözeten değil özünde mutluluğu gözeten bir politika şeklini temsil etmektedir.

a. Farklı Bir Güvenlik Politikası

Çok büyük tehlike barındıran ve korkutucu eylemlerin olduğu dönemde siyasetlerin oy hakkı olan vatandaşları siyasiler “siz endişe etmeyin, sizin yerinize biz düşünüp, karar veririz ve güvenliğinizi sağlarız” diye sakinleştirmektedir. Bunu yapmak için ise ortaya konan tek çözüm metodu ise savunmanın arttırılmasıdır; polis, kamera, çelik kapılar, uyduya bağlı gps cihazları, cep telefonları gibi. Burada göze çarpan ikilimler mevcut, en belirgin paradoks ise İç işleri Bakanlığının belgelediği üzere ve yerel idarecilerinin de onay verdiği üzere suç oranları azalırken bunun yanında kişilerin ötekine karşı olan korkuları artmaktadır. Ortaya çıkan paradoksun sebebi sosyologların ve psikososyologların açıkladığı üzere savunmanın arttırılması bireylerde korkuyu ve terör olgusunu güçlendirir. Temel problem ise büyük olasılıkla bugün korkunun bir kaynak olarak ele alınmasından kaynaklanmaktadır. Hem siyasetçilerin bunu bir oy malzemesi olarak kullanması, hem de medyanın 3. sayfa haberleri dediğimiz korkutucu ve üzücü haberleri yaparak bunların propagandasını yapması bunu tetiklemektedir. Böylece kısır bir döngü oluşmakta ve bu da bir güvensizlik ve korku algısı yaratmaktadır ve genellikle bu korku hissi en çok toplumun en zayıf halkasını etkilerken, bu zayıf halkanın en önemli kısmını teşkil eden çocukları daha derinden etkilemektedir.

Peki, bu konuda çocukların öne sürdüğü teklifler nelerdir ve onların güvenlik hakkındaki düşünceleri nedir. Bunları değerlendirirken Arjantin Rosario Çocuk Meclisi'nin bir üyesi olan çocuğun teklifi ile değerlendirmek doğru olacaktır: “Yetişkinler bize yardım etmelidir ama uzaktan olmalı bu yardım”. Bu teklif yetişkinler tarafından çok derinlemesine değerlendirilmelidir. Uzaktan yardım etmek tabii ki de çocuğu elinden tutarak bir yere götürmek, direkt olarak ve bizzat kontrol etmek demek değildir. Gerekli olan sosyal şartları, koruma alanını, güvenlik politi-

kasını oluşturmak demektir. Yine Rosario Çocuk Komisyonundan Herman'ın teklifi bir önceki ile çok örtüşmektedir, Herman şöyle bir teklifte bulunmuştur: “(Güvende olmak) Çok kolay, yeter ki her köşe başında çay kahve içen birileri oturuyor olsun”, bu demek ki çocuğunu kontrol etmek için yanı başında olmak gerekmez, bir yerde oturup çay, kahve içerken de çocuk güvende olabilir. Önemli olan orada bulunmak çünkü sokak ve caddelerde birilerinin bulunması o sokak ve caddeleri güvenli kılmaktadır.

Bu farklı güvenlik algısına çok yenilikçi olan başka bir fikir daha eklenmektedir: çocukların sokakta olması sokakları güvenli kılmaktadır. Yeni paradoks daha ortaya çıkmış oldu: sokakların tehlikeli olduğunu düşündüğümüz için çocuklarımızı sokağa çıkarmıyoruz sebebi ise sokakta çocukların olmaması, sokakta çocukların varlığını gördüğümüzde o sokağın daha güvenli olduğunu düşünüyoruz. Sokakta bulunan çocuklar yakın mahalleli ile ve diğer çocuklar ile bir birliktelik kurabiliyorlar, bir güven ortamı ve komşuluk ortamı kurabiliyorlar. Buna ispat niteliğinde verebileceğimiz bir örnek Buenos Aires bölgesinde yaşanmış bir hadise. 2001 yılında okula giden çocukların ve şiddete maruz kalma vakalarının artması üzerine şehrin kenar mahallelerinden birinde halk isyan edip ayaklanıyor ve bir karar almak için toplanıyorlar, bölge Emniyet Müdürü'nün tekliflerini reddedip fikirler yürüttükten sonra bizim “Çocukların Şehri” projemizi referans alarak çocukları okula tek başlarına gönderme kararı alıyorlar. Bunu gerçekleştirebilmek için bizim de öngördüğümüz üzere şehir esnafını, yaşlılarını ve mahallelisini bu harekete katılmaya ikna ediyorlar ve böylece “Okullara Giden Güvenli Rotalar” haritasını oluşturuyorlar. 2005 yılında, bu hareketin hayata geçmesi ve Gran Buenos Aires şehrinin birçok mahallesine yayılmasının ve Capital Federal'in bazı mahallelerine ulaşmasının ardından Şehrin Güvenlik Birimi Sorumlusu bir kamu konferansında bu hareketi hayata geçiren bölgelerde suç oranının %50 azaldığını beyan etmiştir.

b. Farklı Bir Hareketlilik ve Sağlık Politikası

Çocukların kendi şehirlerinde hareket özgürlüğünün eksikliğinin şiddetli ve önemli sonuçlarını daha önce yazmıştık. Eğer çocuklar kendi vücutlarında bulunan enerjiyi dışarı atamazlar ise gelişimleri ve sağlıkları için ciddi sorunlar oluşur. Bunun için ailelerin çocuklarını öğleden

sonra veya okuldan sonra spor aktivitelerine yazdırmaları çözüm değildir, bazen bu faaliyetler ciddi masraflı da olabiliyor. Şunun bilinmesi çok önemli; bu aktiviteler oyun değildir, bunlar bir eğitici tarafından verilen eğitim faaliyetleridir, burada hareketler bir eğitici tarafından gösterilip kontrol edilmektedir, bunlar çocuğun bir yarışma için hazırlığını sağlayan eğitsel hareketler olmasından dolayı özgürce yapılmış hareketler değildir. Çocuk yaştaki hastalıklarının birçoğunun özünde çocuklarının faaliyetsiz kalması, genellikle de bir ekran karşısında sabit durmasından kaynaklanmaktadır. Çocuklar ekran karşısında sabit durduğu saatlerde sağlıklarına zararlı olan yiyecek ve içecekleri de tüketmektedirler. Bütün araştırmalarda görünen netice şu ki; televizyon ve video oyunlarına karşı olabilecek en etkili teklif ve çözüm çocuğun sokağa çıkarak arkadaşları ile özgürce oyun oynaması ve hareket etmesidir. Alınabilecek en önemli önlem ve tedbir hareket özgürlüğüdür. Günümüzde yapılan araştırmalar, çocuklara birçok ilaçlar verilmesine sebebiyet veren dikkat dağınıklığına da fiziksel aktivite ve çocuğun özgür hareketliliğinin iyi geldiğini göstermektedir (Vinther D. 2012). En küçüğünden başlayarak, bütün vatandaşlarının sağlığından endişe eden bir demokratik şehir herkese kendi şehrinde özgürce hareket etme garantisini sağlamalıdır.

c. Farklı Bir Kamusal ve Oyun Alanı Politikası

Çocuklar yetişkinlerden ayrı olan, sadece kendilerine ayrılan ve yetişkinler tarafından kontrol altında tutuldukları oyun alanları istemiyorlar. Kaydırakların ve salıncakların olduğu oyun parkları modern çağın bir buluşu olup çocukların gereksinimi ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmamaktadır. Çocuklar için doğru olan oyun alanı kamusal alandır; merdivenlerden başlayarak, evin bahçesinden sokağa açılan Alana kadar, kaldırıma giden alan kadar, meydanlar ve bahçeler oyun alanlarıdır. Çocukların ihtiyaçlarını gözetken bir şehir, çocukları kamusal alandan, şehirden ve yetişkinlerden uzaklaştıran böyle modern oyun parklarına para harcamaktan vazgeçmelidir. Bu konu üzerinde de çocukların fikirleri çok açık ve net; İtalya, İspanya ve Arjantin Çocuk Meclislerinde yapılan araştırmalara göre çocukların teklifleri yeni kamusal alanların oyun alanlarına dönüştürülmesi gibi teklifleri içermektedir;

“Çok fazla otopark alanı var bu yüzden çocuklara oyun alanı kalmıyor. Yarı yarıya yapılmasını teklif ediyoruz: Otoparkların yarısı arabalara ya-

rısı çocuklara ayrılmış”;

“Çocuklara ayrılmış özel alan istemiyoruz ama ortak kullanılan ve herkesin olduğu güvenli alanlar istiyoruz”;

“Polise ihtiyacımız yok”;

“Oyun alanlarında aileler bulunmamalı.”;

“Oyun alanlarının hepsi yatay düzlemde, saklanacak yerler bulmak zor.”;

“Büyükler oyun parklarına hep aynı oyuncaklarını koyuyorlar, o yüzden hiç eğlenceli değil; hep aynı filmi izlemek gibi.”

“Büyükler bahçelere çocukların oynamasını engellemek için çitler koyuyorlar.”

“Büyükler bahçelere küçükleri büyüklü ağaçlar dikmeli böylece gizlice öpülebiliriz.”

“Bir oyun alanının çocuklara uygun olması için çok güvenli olmaması gerekmektedir”.

Bu son teklif çok önemli, çocuk teklifini söylerken oyun alanı güvenli olmamalıdır demiyor, “çok” güvenli olmamalıdır diyor. Güvenliğin aşırısı çocuktaki oyun ve eğlence olanağını engelliyor olabilir.⁶

Oyun hakkı. Çocukların kamusal alanları oyun alanları gibi kullanabilecekleri bu şehirde çocuklara oyun hakkı tanınmalıdır. Bu şu anlama gelmektedir; her şeyden önce oyun yasak edilemez ve yasak edilmemelidir. Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin 31. Maddesine göre evlerde ve şehirlerde çocukların oyun hakkına engel konamaz. Çocuklara merdivenlerde ve apartmanlarda yasak konamaz ve yine kaldırım ve şehir meydanlarında çocukların oynamasına yasak konamaz. Bununla ilgili çeşitli yerlerde bulunan uyarı levha ve tabelalarının kaldırılması gereklidir. Yine bu bağlamda şu uyarıların ve tabelaların da kaldırılması da iyi olacaktır: “Çocuklar burada oynayabilirler”; “Belediye çocuğun oyun hakkına saygı duymaktadır”; “Yetişkinler oyun oynayan çocukları rahatsız etmemelidir”.

Diğer bir şart ise çocukların oyun oynayabilecekleri zamanlarının olmasıdır. Bu da temel olarak şunu kast etmektedir; daha az ev ödevi ve daha az öğleden sonra aktivitesi. Zaten çocuklar yeteri kadar zamanlarını okulda geçirmektedir, ebeveynlerinin işte geçirdikleri zaman kadar zamanı neredeyse okulda geçirmektedirler. Çocukların öğleden sonraki

⁶ Çocuk nöropsikiyatristi Françoise Dolto, “Çocuk için oyun ne anlam ifade eder” sorusuna şöyle cevap vermektedir: “Riskleri ve tehlikeleri ile bir isteğinin ve dileğinin gerçekleşmesidir”.

zamanını veya tatillerini okulun işgal etmesi doğru değildir. Bunun yanında ailelerinde bir adım geri atması gerekiyor, çocuğun boş zamanlarını dil okulları veya sportif faaliyetler ile doldurmayıp, öğleden sonraları boş bırakarak çocuğa o zamanları dışarıda istediği alanlarda istediği arkadaşları ile geçirme fırsatı vermelidir. Doğal olarak diğer bütün konularda çocuğa verilen özerklikler gibi bu özgürlüğün de ebeveynler tarafından belirtilecek zaman ve alan çerçevesini kapsayan kurallar ile geçerli olmalıdır.

d. Farklı Bir Ekonomik Politika

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kofi Annan, 8 Mayıs 2002 yılında New York'ta BM'de Çocuk için Özel Alan açılışı konuşmasının son cümlelerinde şunları ifade etti: "Nasıl kaybedebiliriz, nasıl iflas edebiliriz, özellikle şu günlerde ki çocuklara yaptığımız her 1 dolarlık yatırımın bütün topluma 7 dolar olarak geri döneceğini bildiğimiz bir zamanda?" Bu ifadeler çok önemli idi ve bütün dünya ülkelerinin liderleri önünde söylenen sözlerdi. Sermayelerinin %10'luk dilimleri bile katlamadığı bir dönemde %700 lük artışlardan bahsetmekteydi.

Bundan birkaç sene sonra Kofi Annan'ın bu ifadelerinin kaynağını araştırdığımda 2000 yılında ekonomi dalında Nobel ödülü alan James Heckman'ın araştırmalarına ulaştım. Heckman şöyle bir araştırma yapmıştı; nüfusça yoğunluklu bir mahallede ve suç oranın yüksek olduğu bir mahallede, zekâ seviyesi düşük olan 3-6 yaş arası çocuklara şöyle bir teklifte bulundu; (Amerika'da bulunan ve sadece çok zengin ailelerin gidebildiği) bir kreşe üç yıllığına gidip orada eğitim almalarını istedi bu gruptan. Bu eğitim alan çocuklar 20 yaşına ulaştıklarında araştırmacı sonuçlarını incelediğinde o gençlerin ekonomik düzeyi çok daha yüksek olan ve suç oranın %70 daha az olan yerlerden gelen ve zekâ seviyeleri daha yüksek olan çocuklara göre eğitim kariyerlerinin çok daha iyi olduğunu gördü. Araştırmacı bu işin ahlaki ve sosyal boyutunu hiç hesaba katmadan yapmış olduğu harcamaların sosyal harcamalardan kurtulduğu için (polis, sosyal hizmetler, hastane, hapisane masrafları) ne kadar değerlendirildiğini hesapladı ve yatırmış olduğu her 1 doların 7 dolar olarak geri döndüğünü, hatta çocukların bütün hayatlarını hesaba kattığında ise bu oranın 8 katın daha üstüne çıktığını gördü.

Bu bilimsel veriler ışığında kendimi geri dönüşü olacak 3 alanı tavsi-

ye etmede yeterli görüyorum:

a. Doğal emzirme: Bütün anneler ve çocuklar en az bir yıl boyunca doğal emzirmenin tadına varmalıdır. Bunun sağlanması için kamusal yasalar ve çalışma yasaları üzerinde değişiklikler yapmak çok faydalı olacaktır.

b. Çocuklar için özgür oyun: şehirde gerekli şartları sağlayarak ve kamusal bir organizasyon yaparak çocuklara kamusal alanlarda arkadaşları ile aileleri tarafından gözetim altında olmadan zaman geçirebilecekleri ve özgürce oyun oynayabilecekleri imkânların sağlanması.

c. Bütün çocuklar için yüksek kalitede eğitim veren bir kreş imkânının sağlanması.

Bu imkânları sağlama cesaretini gösterecek bir ülke çok kısa bir sürede ekonomik krizden kurtularak vatandaşlarına umut dolu bir gelecek hazırlayacaktır.

Prof. Francesco Tonucci: 5 Temmuz 1940 Fano doğumludur. Pedagoji bölümünden mezun olduktan sonra Algı Bilimi ve Teknolojileri üzerine uzmanlaşmış ve 1966 yılından itibaren çalışmaya başladığı İtalya Ulusal Araştırma Merkezi CNR'de Psikoloji ve Algı Bilimi ve Teknolojileri Bölümü Başkanlığı yapmaktadır. 1996 yılından beri bu kurum tarafından başlatılan Uluslararası Çocukların Şehri Projesinin koordinatörü ve sorumlusu olarak çalışmaktadır. Arjantin Çocukların Şehri Projesi'nde UNICEF Danışmanı olarak görev almıştır. Barcelona Çocukların Şehri Projesi Danışmanı, Roma Çocuk Dostu Kent Projesinde Akademik Danışmandır. Peru' Lima Üniversitesi tarafından kendisine 2003 yılında Eğitim Fakültesi fahri doktora ünvanı verilmiştir. 2011 yılında İspanya Endülüs Konseyi tarafından eğitim alanında yaptığı araştırmalardan ötürü altın madalya almıştır. 2011 yılında Arjantin La Plata Üniversitesi Şehir Planlama Bölümü'nden Fahri Doktora ünvanı almıştır. 2012 yılında Santa Fe Üniversitesi İnsan Bilimleri Fakültesi'nden Fahri Doktora ünvanı almıştır. Farklı dergilerde editör ve hakem olarak görevler alan Profesör 1968 yılından beri karikatürler çizmekte ve 6 cilt olarak yayınlanmış olup 5 dile tercüme edilmiştir.

Battal Özservet: Malatya Doğumludur. Lise ve üniversite öğrenimini İtalya'da tamamlamıştır. 2010 yılından bu yana Yeminli İtalyanca Tercüman ve Bilirkişi olarak çalışmalar ve yayınlar yapmaktadır. Bağımsız araştırmacı-yazar olarak çeşitli dergi ve web sitelerinde yazıları bulunmaktadır. **E-mail:** battalozservet@yahoo.it